

liatio, waarover artikel 23 van de Belgica spreekt. Het is de religieuze benadering van het heil, gelijk in de geschiedenis van de hoofdman van Kapernaüm, van wie de *mensen* zeggen: „hij is het waard, dat hij geholpen wordt”, maar die zelf zegt, dat hij niet waard is, dat Christus onder zijn dak zou komen ¹⁰⁹⁾ en *deze* man staat te boek als de man van het grote geloof, dat Christus in Israël niet had gevonden ¹¹⁰⁾. Het gaat dan ook niet om een protest tegen verband, wisselwerking, „connection”, maar om de *aard* van dit verband. Want het wonderlijke van dit verband is juist hierin gelegen, dat het religieus niet in de verdienstelijkheid kan worden getransponeerd en waarschuwend doorbreekt het evangelie alle statistiek buiten geloof en liefde om. Het probleem der evenredigheid is door Karl Rahner zo gesteld, dat het in de verdienste slechts gaat om een *analogie* van menselijke verhoudingen, die op de verhouding tussen God en mensen worden toegepast: „de arbeider is zijn loon waard” ¹¹¹⁾.

Maar juist deze weg der analogie als fundament en illustratie van de verdienstelijkheid is een onbegaanbare weg, omdat in deze hantering der analogie de structuur der genade niet wordt gehonoreerd, die de „wisselwerking” tot een geheel andere maakt, omdat *de gelovige zelf* onmogelijk het verband tussen werk en loon in de verdienstelijkheid kan transponeren: dat is het *geheim* van het loon. En daarom kan Paulus tegenover het toerekenen van het loon krachtens verplichting stellen het geloof, dat zich richt op Hem, die de goddeloze rechtvaardigt, het tegendeel van de redenering via de analogie ¹¹²⁾. Het behoeft ons niet te verwonderen, dat meermalen in dit verband de gelijkenis ter sprake kwam van de werkers van het elfde uur, titel van het boeiende boek van Bruce Marshall: „To every man a penny”. Deze gelijkenis heeft sommigen nogal wat moeite gegeven, omdat de evenredigheid hier doorbroken scheen in wat die laatste arbeiders ontvingen, immers *evenveel* als die anderen, die de hitte van de zware dag hadden door-

¹⁰⁹⁾ Luk. 7 : 4, 7.

¹¹⁰⁾ Luk. 7 : 9.

¹¹¹⁾ Luk. 10 : 7; 1 Tim. 5 : 18 vgl. Deut. 25 : 4.

¹¹²⁾ Rom. 4 : 4.